

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ВОЛИНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ЛЕСІ УКРАЇНКИ
Факультет культури і мистецтв
Кафедра культурології

ПРОГРАМА
АТЕСТАЦІЙНОГО ЕКЗАМЕНУ

для здобувачів ступеня вищої освіти:
Магістр
за спеціальністю 034 Культурологія
(денна форма навчання)

Затверджено

на засіданні кафедри культурології
протокол № 3, від «26» вересня 2023 р.

доц. Ольга МОСКВИЧ

Затверджено

на засіданні вченої ради
факультету культури і мистецтв
протокол № 3, від «24» жовтня 2023 р.

проф. Віталій ОХМАНЮК

1. Пояснювальна записка

Змістовою засадою спеціальної освіти є Стандарт вищої освіти України другого (магістерського) рівня вищої освіти з галузі знань 03 Гуманітарні науки спеціальності 034 Культурологія. Для проведення оцінки фахових знань випускників спеціальності 034 Культурологія згідно з Навчальним планом та Освітньо-професійною програмою підготовки магістрів культурології у 3 семестрі передбачене проведення атестаційного екзамену з фахових дисциплін.

Метою навчання здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти є підготовка фахівців-культурологів, які володіють необхідними теоретичними знаннями, уміннями та навичками та іншими компетентностями, необхідними для аналітичної, проєктної, експертної, викладацької, консультативної, комунікативної, організаційно-методичної діяльності у соціокультурній сфері.

Згідно з чинними вимогами передбачено проведення іспитів у формі усного екзамену за білетами.

Програма державного іспиту розроблена робочою групою кафедри культурології у складі ведучих викладачів – фахівців, які викладали протягом всього часу навчання студентів фундаментальні та професійно-орієнтовані дисципліни, основні питання з яких увійшли до складу екзаменаційних питань.

Програма атестаційного екзамену з фахових дисциплін складається з таких освітніх компонентів: «Семіотика культури», «Міжкультурна комунікація», «Основи психолого-педагогічної майстерності», «Сучасні арт-практики», «Соціокультурне проєктування та експертиза», «Методика викладання у закладах вищої освіти», «Стратегії управління та організаційної діяльності в культурі», «Українська культура: модерний дискурс».

Зміст програми відображає основні положення згаданих навчальних курсів, передбачаючи комплексний характер фахової підготовки культурологів.

Фахова підготовка рівня вищої освіти бакалавр спрямовує на формування таких компетентностей:

Інтегральна компетентність. Здатність творчо розв'язувати спеціалізовані завдання та практичні проблеми в процесі навчання та професійної діяльності бакалавра культурології на основі системного міждисциплінарного підходу із урахуванням особливостей та потреб сучасного соціокультурного розвитку в умовах прискорення соціокультурної динаміки, глобалізації та інформатизації.

Загальні компетентності:

ЗК 1. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.

ЗК 2. Здатність спілкуватися іноземною мовою.

- ЗК 3. Здатність генерувати нові ідеї (креативність).
- ЗК 4. Здатність приймати обґрунтовані рішення.
- ЗК 5. Здатність мотивувати людей та рухатися до спільної мети.
- ЗК 6. Здатність вчитися та оволодівати сучасними знаннями.
- ЗК 7. Здатність виявляти ініціативу та підприємливість.
- ЗК 8. Здатність розробляти та управляти проектами.
- ЗК 9. Здатність проведення досліджень та викладання на відповідному рівні.

Фахові компетентності:

- ФК 1. Усвідомлення взаємозв'язку культурних текстів та контекстів.
- ФК 2. Здатність до оцінювання та аналізу інформації у процесі реалізації професійної діяльності.
- ФК 3. Здатність виявляти культурні потреби суспільства та його окремих груп та визначати шляхи їх задоволення, забезпечувати культурні права і свободи людини.
- ФК 4. Усвідомлення соціальної та етичної місії культуролога, а також можливостей та особливостей практичного використання культурологічного знання.
- ФК 5. Здатність до ефективної взаємодії з представниками 7 інших професій, а також до залучення до розв'язання проблем культури представників громадськості.
- ФК 6. Здатність критично осмислювати історичні здобутки та новітні досягнення культури.
- ФК 7. Здатність професійно діагностувати, прогнозувати, проектувати й моделювати культурний розвиток різних культурних регіонів, художньої та візуальної культури.
- ФК 8. Здатність організовувати роботу та здійснювати керівництво закладами культури, а також відповідними структурними підрозділами підприємств і установ, враховуючи економічні, законодавчі й етичні аспекти.
- ФК 9. Здатність до розв'язання актуальних проблем культури з урахуванням особливостей міжкультурної комунікації та ширшого контексту відповідних проблем.
- ФК 10. Здатність здійснювати експертизу культурних об'єктів та культурних процесів, їх критичний аналіз із застосуванням сучасних методів культурології.
- ФК 11. Здатність використовувати сучасні методи та інструменти культурології, методи аналізу даних та інформаційні технології для проведення наукових досліджень, аналізувати і презентувати результати досліджень, аргументувати висновки.
- ФК 12. Здатність розробляти і викладати культурологічні дисципліни в закладах освіти.

ФК13. Здатність брати участь у створенні та підтримці корпоративної культури організації, забезпеченні внутрішніх та зовнішніх комунікацій різного рівня.

ФК 14. Здатність професійно визначати стратегічні напрямки та пріоритети культурної політики Волині, України, їхні креативні та проектні ресурси з урахуванням регіональної специфіки та перспектив культурного розвитку та соціальної ефективності.

У результаті навчання здобувачі вищої освіти повинні продемонструвати наступні **програмові результати навчання**:

- ПРН 1. Розуміти специфіку та особливості реалізації культурних ідей, образів, та смислів, а також критично оцінювати можливості їхньої інтерпретації для розв'язання суспільно-значимих проблем.
- ПРН 2. Аналізувати текстові та візуальні джерела інформації щодо культурних явищ та процесів, верифікувати інформацію у відповідності до професійних задач.
- ПРН 3. Аналізувати культурні права та свободи людини, форми та механізми їхньої ідентифікації, інкультурації, культурної адаптації з врахуванням регіональної специфіки.
- ПРН 4. Популяризувати професію культуролога, дотримуючись етичних принципів.
- ПРН 5. Організовувати та підтримувати комунікації з органами влади, науково-дослідними установами, інформаційно-аналітичними службами, засобами масової інформації з питань культури.
- ПРН 6. Вільно спілкуватися державною та іноземною мовами усно і письмово для обговорення професійних питань, презентації результатів досліджень та проектів.
- ПРН 7. Оцінювати історичні здобутки та новітні досягнення культурології.
- ПРН 8. Приймати ефективні рішення щодо розв'язання складних задач і практичних проблем культурного розвитку суспільства.
- ПРН 9. Організовувати й управляти діяльністю закладів культури та відповідними структурними підрозділами підприємств і установ.
- ПРН 10. Мати навички організації та керівництва професійним розвитком осіб та груп у галузі культури.
- ПРН 11. Розуміти і застосовувати для розв'язання складних задач і проблем культурології методи та засоби стратегічного планування, прогнозування, моделювання культурних політик.
- ПРН 12. Здійснювати експертну оцінку культурних творів, послуг та благ, культурних практик, культурно-мистецьких та дозвіллевих проєктів.
- ПРН 13. Збирати, аналізувати та оцінювати емпіричні факти та здійснювати їх інтерпретацію у відповідності до сучасних теоретичних уявлень відповідного напрямку культурології.

ПРН 14. Планувати і виконувати наукові та прикладні дослідження у сфері культурології, генерувати та перевіряти гіпотези, збирати докази та аргументувати висновки.

ПРН 15. Розробляти навчально-методичне забезпечення і викладати навчальні дисципліни з культурології у закладах освіти.

2. ПЕРЕЛІК ПИТАНЬ ДО АТЕСТАЦІЙНОГО ЕКЗАМЕНУ З ФАХОВИХ ДИСЦИПЛІН

2.1. Семіотика культури

1. Семіотика як універсальний метод гуманітарних досліджень.
2. Лінгвістична семіологія Ф. Де Соссюра.
3. Семіотична концепція Чарльза Пірса.
4. Поняття «знак» в семіотиці. Класифікація знаків за Чарльзом Пірсом.
5. Семіотика архітектури. Особливості архітектурних знаків і семантичних кодів.
6. Літературна семіотика Ролана Барта. Принципи семіотичного дослідження літературного тексту.
7. Особливості семіотики образотворчих мистецтв.
8. Іконічний поворот в культурі. Характерні риси «нової візуальності».

2.2. Міжкультурна комунікація

1. Дайте визначення та загальну характеристику міжкультурної комунікації та проаналізуйте основні її форми.
2. Міжкультурна комунікація як вид культурної комунікації.
3. Толерантність як необхідна умова і спосіб реалізації діалогу культур. Межі толерантності.
4. Полілінійність розвитку культур як підстава для міжкультурної комунікації.
5. Роль міжкультурної комунікації у формуванні сучасного інформаційного суспільства.
6. Феномен акультурації (культурної адаптації). Стратегії акультурації.
7. Зміст і співвідношення категорій «асиміляція», «культурна інтеграція», «акультурація», «амальгамування».
8. Проаналізуйте основні фази та способи вирішення культурних конфліктів.
9. Культурний шок: його позитивні та негативні наслідки.
10. Значення двомовності та багатомовності для розвитку мультикультурного суспільства і проблеми державної мови в Україні.
11. Буття як спілкування: діалогічне розуміння культури в екзистенційній філософії М. Бубера.
12. Особливості комунікативних моделей за Е. Холлом. Високо- та низько контекстні культури.

13. Ціннісні параметри диференціації культур за Г. Хофстедом.
14. Поняття «культурного імперіалізму» (Е. Саїд) та його роль в соціокультурних процесах.

2.3. Основи психолого-педагогічної майстерності

1. Психологія процесу навчання, визначення дидактичних завдань.
2. Методична майстерність викладача як вияв свого «Я».
3. Професійна компетентність, зміст і шляхи її оцінки в умовах ЗВО.
4. Педагогічні здібності до педагогічної діяльності.
5. Знання викладача ЗВО – головний елемент його професійної діяльності.
6. Дидактичні уміння та навички в системі методичної майстерності викладача.
7. Особистісні якості викладача як фактор стимулювання ефективності навчання.
8. Педагогічна техніка: сутність, структура, психорегуляція у навчальному процесі.
9. Рівень педагогічної майстерності. Основні підсистеми творчості викладача: науково-пошукова, об'єктивно-емоційна.
10. Мовлення – структурний компонент педагогічної техніки, ефективний засіб викладацької діяльності.
11. Педагогічне спілкування як дидактична взаємодія.
12. Педагогічна технологія спілкування у процесі викладацької діяльності.
13. Методика вдосконалення майстерності викладача як суб'єкта спілкування.
14. Основний зміст методики спілкування у навчальному процесі ЗВО.
15. Професійно-педагогічний стиль спілкування.
16. Основні чинники ефективного спілкування викладача зі студентами.

2.4. Сучасні арт-практики

1. Експлікація понять «сучасне мистецтво», «актуальне мистецтво», «арт-практики».
2. Соціокультурні фактори становлення сучасних арт-практик.
3. Сучасне медіамистецтво: особливості синтезу мистецтва і нових технологій.
4. Нові художні якості дигітальної фотографії.
5. Тілесні стратегії художніх практик перформансу.
6. Розвиток відеоарту і його виражальна специфіка.
7. Інсталяція та інвайронмент.
8. Художні експерименти з віртуальною реальністю (комп'ютерні графіка, анімація, цифровий живопис, інтерактивні аудіовізуальні проєкти).

2.5. Соціокультурне проєктування та експертиза

1. Сутність соціокультурного проєктування.

2. Культурний проєкт у контексті креативної економіки.
3. Культурологічна експертиза як соціокультурний інститут.
4. Експерт у культурологічній експертизі.
5. Соціокультурне проєктування і культурна політика.
6. Урбаністика: проєктний та експертний виміри.
7. Прогнозування та аналітика у культурному проєктуванні.
8. Логіка соціокультурного проєктування: від ідеї до реалізації.
9. Типи культурологічної експертизи.

2.6. Методика викладання у закладах вищої освіти

1. Дидактична методологія: історія і сучасність.
2. Закономірності дидактичної методології вищої школи.
3. Категорії вузівської дидактики. Вища освіта, викладання, учіння, самоосвіта, рівень опанування дидактикою вищої школи.
4. Навчально-пізнавальний процес у закладах вищої освіти. Цільовий компонент, мета навчання.
5. Види та форми організації навчально-пізнавального процесу у ЗВО.
6. Методи навчання.
7. Дидактичні закономірності та принципи – основа викладання.
8. Система відбору інформації та інформаційного забезпечення викладання у ЗВО.
9. Організація методичної роботи викладача ЗВО.
10. Інноваційні педагогічні технології активізації навчання.
11. Методи і форми активізації навчального процесу у системі підготовки фахівців спеціальних дисциплін.
12. Концептуальні основи управління навчально-творчою діяльністю у процесі підготовки викладача ЗВО.
13. Організація методичної роботи викладача ЗВО.
14. Організація практичної підготовки фахівців.
15. Діагностика навчання у ЗВО: організація, методика.
16. Методичне керівництво науково-дослідницькою роботою студентів.

2.7. Стратегії управління та організаційної діяльності в культурі

1. Культурні стратегії і форми управління: поняття, складники і механізми.
2. Американська модель управління культурою.
3. Стратегічні орієнтири і основи британської культурної політики.
4. Етапи розвитку і особливості управління культурними процесами Франції.
5. Культурна політика Європейського Союзу: головні чинники і принципи.
6. Культурні інституції і регулювання культурної сфери в сучасній Україні.
7. Інноваційні форми культурної політики в країнах Східної Європи.
8. Міська культурна політика загальної участі: досвід створення і реалізації.
9. Культурні стратегії в сучасних містах в умовах децентралізації.

10. Особливості та перспективи розвитку креативних культурних індустрій в Україні.
11. Довгострокова стратегія розвитку української культури.
12. Творчі громади Волині і мистецтво культурного розвитку.

2.8. Українська культура: модерний дискурс

1. Модернізм і народництво в українській культурі: історія і сучасність.
2. Вітчизняне альтернативне літературознавство як література.
3. Шевченкознавство: основні тенденції та ідеї.
4. Тарас Шевченко як міфотворець, митець, особистість, культ.
5. Європеїзм та антиєвропеїзм в українській реальності та вітчизняній культурології.
6. Майдани як пасіонарні феномени. Особливості «майданної демократії».
7. Історія української культури: альтернативні (постмодерні) інтерпретації.
8. Феномен Лесі Українки: стереотипи, дослідницькі дискурси, творчість.
9. Мовна самоідентифікація: специфіка історії і сучасний стан.
10. Гендерні образи в українській культурі: трансформації.
11. Націологічний дискурс вітчизняної культурології. Проблема національної самоідентифікації.

3. КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ НАВЧАЛЬНИХ ДОСЯГНЕНЬ СТУДЕНТІВ СТУПЕНЯ ВИЩОЇ ОСВІТИ МАГІСТР СПЕЦІАЛЬНОСТІ 034 КУЛЬТУРОЛОГІЯ ПІД ЧАС АТЕСТАЦІЙНОГО ЕКЗАМЕНУ З ФАХОВИХ ДИСЦИПЛІН

Комплексний іспит проводиться за питаннями білетів, складеними у повній відповідності до освітньої програми Культурологія спеціальності 034 Культурологія. Розроблена кількість білетів забезпечує одноразовість використання кожного питання, а отже й індивідуальний білет кожному студенту. Білет державної атестації має три питання: з теоретичних проблем культурології, сучасної культури, культури України та Волині. Кожне питання має на меті перевірити сформованість знань здобувача вищої освіти з культурології. Очікувана відповідь має вирізнятися науковістю, обсягом та аналітичним характером.

Оцінювання якості теоретичної та методичної підготовки студента здійснюється у двох аспектах:

- рівень передбачених програмою теоретичних знань та вмінь (програмових результатів навчання);
- уміння користуватися різними видами навчальної, методичної документації та іншими джерелами інформації.

КРИТЕРІЇ ПІДСУМКОВОГО ОЦІНЮВАННЯ НАВЧАЛЬНИХ ДОСЯГНЕНЬ ЗДОБУВАЧІВ З ІСПИТУ В ЦІЛОМУ

Оцінка за шкалою ECTS	Оцінка за 100-бальною шкалою	Оцінка за національною шкалою	Критерії оцінювання за навчальних досягнень студентів
A	90-100	відмінно	Студент на високому рівні, вільно володіє матеріалом, вміннями та навичками комплексного аналізу матеріалу, використовує засвоєні факти для виконання нестандартних завдань, самостійно формулює й вирішує проблему, обґрунтовує шляхи її розв'язання, висловлює власні думки, самостійно оцінює педагогічні явища, виявляючи власну позицію щодо них. Оцінка визначається підсумуванням залікових одиниць, які були отримані студентом за повні відповіді на питання білету, враховуючи додаткові
B	80-89	добре	Студент достатньо володіє матеріалом та навичками комплексного аналізу питань, виявляє здібності самостійно оцінювати деякий матеріал, застосовує теоретичні знання для вирішення практичних завдань, добирає аргументи на підтвердження власних міркувань, вільно оперує ними
C	71-79	добре	Студент володіє матеріалом, наводить приклади, може самостійно аналізувати відповідні дії та прийоми, застосовує відомі факти, поняття для виконання стандартних навчальних завдань
D	61-70	задовільно	Знання матеріалу неглибокі, студент володіє певною сукупністю практичних прийомів і способів професійної діяльності
E	50-60	задовільно	Студент поверхнево володіє теоретичними та практичними знаннями, у відповіді виявляється ряд неточностей або його відповідь недостатньо обґрунтована
FX	30-49	незадовільно	Студент відтворює менше половини навчального матеріалу. Обсяг і повнота відповіді на дуже низькому рівні.

4. СПИСОК ЛІТЕРАТУРНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Беньямін В. Мистецький твір у добу своєї технічної відтворюваності //Беньямін В. Вибране. / Пер. з нім. – Львів, 2002. – С. 53-97.
2. Бодріяр Ж. Симулякри і симуляція. – К.: Основи, 2004. – 230 с. (Розділ 1.Прецесія симулякрів).
3. Бочковський О. Вступ до націології// Генеза. – 1995. - № 1. – С. 112-127
4. Довгострокова стратегія розвитку культури в Україні до 2025 року Альянс Культури 2014-2015.- Режим доступу [https://www.cultura.kh.ua/images/stories/innovaciyna_diyalnist/dovgostrokova_strategiya_rozv .pdf](https://www.cultura.kh.ua/images/stories/innovaciyna_diyalnist/dovgostrokova_strategiya_rozv.pdf)
5. Драгоевич С. Як створити культурну політику загальної участі.- Режимдоступу : http://cityukraine.info/download/EU_citizenship.pdf Гендерна перспектива. – К., 2004
6. Головей В. Перфомативні арт-практики в контексті антропології медіа/ В. Ю. Головей// Науковий вісник Східноєвропейського національного ун-ту імені Лесі Українки. Філософські науки. – 2017. – № 13-14. – С. 124–129.
7. Головей В. Соціокультурні передумови становлення відеоарту в контексті розвитку медіатехнологій / В. Ю. Головей, О. Рудь // Науковий вісник Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки. Луцьк: Вежа-Друк, 2019 – № 12 (396). – С. 48–52.
8. Головей В.Ю. Семіотика візуальних мистецтв: проблема знаково-символічної репрезентації. Науковий вісник Волинського національного ун-ту імені Лесі Українки. Філософські науки. – 2016. – № 5. – С. 230-234.
9. Гриценко О. А. Культура і влада. Теорія і практика культурної політики всучасному світі / О. Гриценко. - К.: УЦКД, 2000. - 228 с.
10. Гриценко О. Своя мудрість: національні міфології та «громадянська релігія» в Україні. – К., 1998
11. Гундорова Т. Післячорнобильська бібліотека. Український літературний постмодерн. – К., 2005
12. Ділі Дж. Основи семіотики /Дж. Ділі. – Львів : Європейський діалог, 2000. – 232 с.
13. Довгострокова стратегія розвитку української культури- стратегія реформ. Схвалена розпорядженням Кабінету Міністрів України від 1 лютого 2016року №119-р.Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/119-2016>.
14. Забужко О. Філософія української ідеї та європейський контекст: франківський період. – К., 1993
15. Забужко О. Шевченків міф України. Спроба філософського

осмислення. –К., 2001

16. Згуровський М. Основні завдання вищої освіти України щодо реалізації принципів Болонського процесу та забезпечення вимог сфери праці /М.Згуровський// Вища школа: наук.-практ. вид.- 2004.- №5-6. – С. 54-61.
17. Злобіна Т., Радинський О. Контемпорарі арт та актуальне мистецтво <https://commons.com.ua/uk/kontemporariart-ta-aktualne-mistets/>
18. Інсталяція і Об'єкт, як форми сучасного мистецтва URL: <https://artgallery.market/uk/installation-and-object.html>
19. Історія української еміграції./ за ред. Б. Д. Лановика. – К., 1997
20. Капелюшний Л. Візантійський синдром. Постімперські хроніки України в100000 слів. – К., 2005
21. Кіхно О. Доля української культури в європейському і світовому контексті // Генеза. – 1995. - № 1. – С. 66-72
22. Креативні міста: методичні рекомендації щодо приєднання українських міст до Мережі креативних міст ЮНЕСКО/ Міністерство Культури України. – К., 2019. – 13 с. – Режим доступу: <https://storage.decentralizat-ion.gov.ua/uploads/library/file/403/city>
23. Культура та креативність для порозуміння та розвитку Стратегія Українського культурного фонду на 2019-2021 роки.-Режим доступу:ь <https://ucf.in.ua/storage/docs/12022019/>
24. Культурна політика в Україні: аналітичний огляд: Підготовлений в рамках участі України в програмі оглядів національних культурних політик Ради Європи / Український центр культурних досліджень; ред.- упор.: О. Гриценко. - К.: [б.в.], 2007. - 160 с.
25. Культурна політика України – оцінка міжнародних експертів / Рада культур. співпраці Ради Європи; М-во культури і туризму України. – К.: Рада культур. співпраці, 2007. – 56 с.
26. Меднікова Г.С. Українська і зарубіжна культура ХХ століття. – К., 2002.
27. Модернізація вищої освіти України і Болонський процес / Укл. М. Ф. Степко, Я. Я. Болюбаш, К. М. Левківський. Ю. В. Сухарніков. – К.: Вид-во НМЦВО МОНУ, 2004.- 24 с.
28. Нагаєв В. М. Оцінювання навчальної діяльності студентів за модульно-рейтинговою технологією навчання / В. М. Нагаєв// Педагогіка і психологія АПН України. – 2000. - №3. – С. 84-88.
29. Неборак В. Введення в Бу-Ба-Бу (Хронопис кінця століття). – Львів, 2003
30. Нікалаєнко С. Вища освіта і наука – найважливіші сфери відповідальності громадянського суспільства та основа інноваційного розвитку/С. Ніколаєнко// Освіта України. – 2005. - №24.- С. 4-8.
31. Павличко С. Дискурс модернізму в українській літературі. К., 1999
32. Павличко С. Націоналізм, сексуальність, орієнталізм: складний світ Агатангела Кримського. – К., 2000

33. Павличко С. Теорія літератури. – К., 2002
34. Павлюк Л. Знак, символ, міф у масовій комунікації / Л. Павлюк. – Львів, 2006. – 120 с.
35. Пахльовська О. Україна: шлях до Європи через Константинополь // Сучасність. – 1994. - № 1,2 2
36. Попович М. Нарис історії України. – К., 1999
37. Сисоєва С. О. Педагогічна творчість: Монографія/ С. О. Сисоєва. – Х.: «Каравела», 1998. – 150 с.
38. Система міжнародного співробітництва як елемент соціокультурного проектування. <http://Lektsii.org/4-12307.html>
39. Сікорський П. І. Кредитно-модульна технологія навчання: Навч. посібник./ П. І. Сікорський. – К.: Вид-во Європ. ун-ту. – 2004.- 127.
40. Скляренко Г. Современное искусство Украины. Портреты художников. –К., Huss, 2015. – 344 с.
41. Соловей Е. С. Українська філософська лірика.- К., 1999
42. Сприяння розвитку культури в Україні: дослідження зв'язків культурно- мистецької сфери та туристичної привабливості територій. Авторський колектив дослідження: Олександр Софій, експерт Андрій Мацелюх, експерт Ігор Шимків, експерт Олена Шинаровська, експерт Юрій Кучерявий. Аналітичне дослідження —Львів.:, 2020. - 38 с.
43. Україна і Європа // Філософсько-антропологічні студії. 2000. – К., 2000. – С. 37-84
44. Шершньова, О.В. Формування нової моделі культурного простору (на прикладі громад Рівненщини): монографія / О.В. Шершньова; Український культурний фонд. – Острог: ФОП-видавець Свинарчук Р.В., 2019. – 344 с.
45. Шинкаренко І. Наш Болонський процес / І. Шинкаренко// Експерт. № 32. – 2005. – С. 14-24.
46. Юрій Кучерявий. Аналітичне дослідження —Львів.:, 2020. — 38 с.